

פרשת עקב (תשפ"ב)

ונשל ה' אלקיך את הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל כלתם מהר (ז', כ"ב)

ביאר הרמב"ן שהבטיחם הקב"ה שיכלה כולם וישלח את הצרעה להאביד הנשואים והנסתרים כמו שכתוב בפסוק כ', אבל לא יכלה אותם לגמרי בשנה אחת פן תרבה עליך חית השדה. ועוד הבטיחם שרובם יאבדו מהר כדכתיב לקמן (ט' ג') הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר, דהיינו שיאבדו רובם מהר, והנשואים יאבדו מעט מעט עד שכבש ארץ כנען לגמרי. וצריך להבין, למה חילק שני הבטחות אלו, שרובם יאבדו מהר והנשואים מעט מעט, וכתבם בשני פרשיות נפרדות. עוד יש לעיין דבתחילה היה צריך להבטיח שרובם יאבדו מהר ולבסוף שיאבדו הנשואים מעט מעט.

והנה, בתחילת הפרשה אמר משה לישראל דאם עקב תשמעון לקול ה' אלקיך אז ושמר ה' אלקיך לך מה שנשבע לאבותיך ואם עקב לא תשמעון ח"ו העדתי בכם היום כי אבד תאבדון. והבטיחם בזה שני עניינים על צד דאם תשמעון, אחד שהקב"ה יעשה להם נסים ונפלאות כדי לכבוש ארץ ישראל והשני שלא ידמו שהיה ראוי הנצחון לבא במהרה על ידי הניסים, ומה שאינו בא במהרה הוא מחמת החטא, אלא ונשל ה' אלקיך את הגוים הנשואים מעט מעט כדי שלא תרבה עליך חית השדה. נמצא דכתב שתי ההבטחות בתחלת הפרשה, אבל בכלליות ולא בפרטיות לפי שעיקר כוונתו לומר לבני ישראל שבזכות שישמעון לקול ה' יזכו לבסוף לכיבוש ארץ ישראל, אבל הכיבוש לא יושלם באחת אלא הנשואים יאבדו מעט מעט על פי רצון ה', וזה עיקר מה שביקש משה רבינו לומר לבני ישראל. אבל לקמן (ט', א') כשאמר משה שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן דיבר עמם בפרטיות, מהקורות איתם ביום עברם את הירדן ולא מיירי מעניין כיבוש ארץ ישראל לגמרי, לכן אמר בדרך חיזוק ותמיכה שהקב"ה ישמידם ויכניעם ויאבדו מהר. (נ.מ.)

פרשת עקב (תשפ"ב)

ושמר ה' אלוקיך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (ז', י"ב)

ידועה קושיית המפרשים דהא אם ילכו בדרכי ה' מגיע להם שכר מצד עצמם ואינם צריכים לחסדי אבות. ועוד קשה איך הבטיחם על קבלת השכר בעולם הזה והלא קיימא לן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואמרו חז"ל היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

ויש לומר דחדא מתורצת בחברתה, דהנה אמרתי לתת טעם בהא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, משום שנסיון העושר גדול מנסיון העוני, נמצא דעל ידי השכר יבא האדם לניסיון גדול, ואי הכי לא בעינא, אמנם מי שרוצה ומתפלל על זה מקבל דמצינו במסכת תענית (כ"ה א') שנתנו לרבי חנינא בן דוסא רגל של זהב וחזיא דביתהו דכל הצדיקים יושבים ולפניהם שולחן של ג' רגלים ובעלה לפני שולחן של ב', וכמה עובדי כיוצא בזה. הרי דמי שמגלה דעתו שבאמת מרוצה בזה ואינו חושש לגודל הנסיון נותנים לו השכר שירצה, אך כל זה אם השכר בא בעד המצוות שנעשו בעצמו ונהנה ממעשי ידיו, דעל ידי זה יש לו תקיפות ויכול לרום לבבו, מה שאין כן אם יאכל כל טוב רק בחסדי אבות הרי מבואר בירושלמי במסכת ערלה (פ"א, ה"ג) דמאן דאכיל דלאו ידידיה בוש לאיסתכל באפיה ומקבל את חלקו בהכנעה, ולא יבא על ידי זה לרמות לב ושכחת השי"ת, על כן באופן זה של זכות אבות, אפשר לקבל שכר גם בהאי עלמא, והבן. (בן לאשרי)

אני לדודי